دەرکەوتن و پێناسەی جۆرەکانی توندوتیژی لە دوو ڕۆمانی بەندەر فەیلی و نیشتمانی سارادا

(خوێندنەوەیەکی بەراوردکارانە بە پێی بۆچوونەکانی ئێسلاڤۆی ژیژەک)

هێرۆ کەریمی

(بانە)

(١- ٢)

پوختە

ئامانجی سەرەکی ئەم بابەتەی بەردەست، شرۆڤە و بەراوردکاریی جۆرەکانی توندوتیژییە بە پێی بۆچوونەکانی ژیژەک بۆ هەردوو ڕۆمانی (نیشتمانی سارا)ی میران ئەبراهام و (بەندەر فەیلی)ی بەختیار عەلی.

ژیژەک بە ئاوێتەکردنی چەمکە فەلسەفییەکان و ژیانی ڕۆژانە، توانیویەتی ڕاشکاوانە ڕەهەندە جیاوازەکانی بابەتی توندوتیژی بخاتەڕوو، ئەو پێی وایە چەمکی توندوتیژی هەڵگری چەندان پێناسە و دەرکەوتەی جیاوازە کە بریتین لە ئاشکرا، شاراوە و ناهێماییین، بەڵام لە بنەڕەتدا پێداگری لەسەر ڕەهەندی توندوتیژی شاراوە دەکات کە بە شێوازێکی ڕادیکاڵانە و چیددی دەبێتە هۆی سەرهەڵدانی جۆرەکانی تری توندوتیژی.

هەر لەم سۆنگەیەوە هەردوو ڕۆمانی (نیشتمانی سارا) و (بەندەر فەیلی) لەلایەکەوە ڕژێمی بەعس بە گێڕانی دەوری ئەویدی گەورە، بە شێوازی ئاشکرا و شاراوە توندوتیژی وەک (شەڕ، زیندان، سێدارە، کوشتن، کۆچاندن، مەرگ، وێرانکردن، سووکایەتی پێ کردن بە ئایین و ڕەگەز) بە سەر کەمایەتیی کوردی فەیلی ئەو وڵاتەدا دەسەپێنێت و لەلایەکی دیکەوە گێڕانی ئەم ڕۆڵە ناڕاستەوخۆ و بە شێوازێکی شاراوە و سیستماتیک لەلایەن ئەو وڵاتانەوە (ئەمریکا و ئینگلیز) بەرهەم دێت کە بانگەشەی لایەنگریی مافی مرۆڤ و دیموکراسی دەکەن، کوردیش کە خۆی بەردەوام قوربانی هەردوو لایەنەکە بووە، شوێنکەوتووی هەمان سیستم و ئایدیۆلۆژیایە کە پێی چەوساوەتەوە.

لەم دوو بەرهەمەدا کە لە دوو قۆناغی مێژوویی جیاواز لە عێراق ڕووی داوە کارەساتێکی تری سەدەی بیست و یەکەم وێنا دەکرێت، کە تێیدا مەیلی ئەویدی گەورە لە پشت پێکهاتە ئاشکرا و شاراوەکانەوە خۆی حەشار داوە و لە پاکتاوی

نەژادی کەمایەتییەکاندا دەوری جیددی و نەرێنی دەگێڕێت و هەموو ویست و خولیاکانی خۆی بە سەر کەمایەتییەکاندا دەسەپێنێت.

ئەویدی لەلایەک گەورە پاوانخوازە و لە ڕێگەی جیاوازەوە سوژەکان ڕاستەوخۆ لە خۆیدا دەتوێنێتەوە و لەلایەکی ترەوە بە ڕوانینێکی بە ڕواڵەت مرۆڤدۆستانەوە لە تاڵانکردن و سووکایەتی پێ کردن لە دوو بواری ئابووری و سیاسییەوە دەوری نەرێنی دەگێڕێت، بەڵام لە هەندێک بڕگەدا لە سوژەی سەرکوتکراودا بەردەوام شتێک بوونی هەیە کە تێدەکۆشێ لە دەلالەتە نەخوازراوەکان دەرباز ببێت.

وشە سەرەکییەکان: ژێژەک، توندوتیژیی (ئاشکرا، شاراوە، ناهێماییین)، نیشتمانی سارا، بەندەر فەیلی.

پێشەکی

ئەگەر وردبینانە چاوێک بە مێژووی سەرکوتکردن و داپڵۆسینی کەمایەتییەکانی عێراقدا بخشێنین، بۆمان دەردەکەوێت کە کەمایەتییەکانی ئەو وڵاتە (جوو، فەیلی، کاکەیی، ئێزدی و مەسیحی) هەر کامیان بە شێوازێکی جیاواز و بە دۆخێکی نەشیاو کەوتوونەتە بەر توندوتیژی و ناڕەوایی ئەویدییە گەورەکان (١). بۆ نموونە لە ڕۆمانی «نیشتمانی سارا»دا نووسەر بەسەرهاتی جووەکانمان بۆ دەگێڕێتەوە کە لە ساڵی ١٩٤١ ڕژیمی پاشایەتی عێراق زیاتر لە هەزاران کەسیان لێ کۆمەڵکوژ دەکات و لە شار و زێد و نیشتمانی خۆیان شاربەدەر و ئاوارەیان دەکات. بە هەمان شێوە حیزبی شوڤینیی بەعس لە ساڵی ١٩٨٠ هەمان ستەمی دەرهەق بە کوردە فەیلییەکان کردووە. لە ڕۆمانی بەندەر فەیلی لە ڕێی بەسەرهاتی کەسایەتی سەرەکی

بەختیار عەلی

ڕۆمان، بەندەر فەیلی شایەتی ئەو نەهامەتی و لێقەوماوییە دەبینەوە، کە بە سەر فەیلییەکاندا هاتووە.

ڕژیمی بەعس هەر بە کۆمەڵکوژی و شاربەدەرکردنی ئەو دوو کەمایەتییە ناوەستێتەوە و کەمینەکانی تریش لە ڕەوتەکانی تردا وەک کوشتاری مەسیحییە ئاشوورییەکان، کوشتاری بە کۆمەڵی ئەرمەنییەکان، ئەنفال، مووسڵ و هەڵەبجە پاکتاوی نەژادی دژ بە کوردەکان و گەلانی دی ئەنجام دەدات. هاوکات لە هەر دوو ڕۆماندا شێوازێکی تری توندوتیژی (٢) پیشانی خوێنەر دەدرێ کە شاراوە و ناڕاستەوخۆیە و بە شێوازێکی سیستماتیک لەلایەن وڵاتانی نوێنەری سەرمایەداری (٣) و بە ناو لیبراڵ و دیموکراتەوە ئەنجام دەدرێت.

خاڵێکی گرنگ کە دەبێ ڕاشکاوانە باسی بکرێت و دانی پێدا بنرێت، بەشداریی نەرێنیی کوردەکانە لە ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ کوشتن و ماڵ وێرانکردنی جووەکان لەلایەک و لە کۆنتریش و لە سەردەمی پاشای گەورەی ڕواندز لە دژی ئێزدییەکان.

لێرەدایە کە دەبینین کورد خۆی قوربانیی نەتەوە سەردەستەکانی تری وەک عەرەب، تورک و فارس بووە و ئازار و کارەساتە نەگریسەکانی لە ئاستێکی باڵادا ئەزموون کردووە، بەشداری کارای لە چەوساندنەوە و لەناوبردنی ئەواندا هەبووە، ئەمەش دەرەنجامی توندوتیژیی سیستماتیکی ڕژێمە یەک لەدوای یەکەکانمان پیشان دەدات، کە چەند شێلگیرانە توانیویانە بە دروشمی ئیسلام و بە ناوی ئایینەوە بیروباوەڕی ئەوان بۆ لای خۆیان ڕابکێشن و لە نێو ئایدیۆلۆژیای ئایینیدا بیانتوێننەوە و هەر لە ژێر ئەو ناوونیشانەشەوە کەمایەتییەکان دژی یەکتر بورووژێنن و بۆ خۆیان حوکمڕانییان بکەن.

ئایدیۆلۆژیای حوکمڕان و بیری بناژۆخواز و فەندەمێنتالیزمی ئایینی هەموو جۆرە توندوتیژییەکی لە نێوان پێکهاتە جیاوازەکانی ئەو کۆمەڵگەیە سازکرد و لەو ڕێگەیەوە زیاتر پەرەی بە پانخوازی(٤) و دەسەڵاتی خۆی دا. ژیژەک پێی وایە مرۆڤی سەردەم هێشتا لە کۆمەڵگەیەکدا دەژیت کە تێگەیشتنێکی هەڵەی بەرانبەر بە ڕاستییەکان هەیە، هەر ئەمەش مەشروعیەت بە توندوتیژی دژی ئەویدییەک دەدات کە لە بازنەی ئایدیۆلۆژیی ئەودا نییە. خاڵی جێگای ئاماژە ئەوەیە کە ئەوان خۆشیان بە تەواوی ئاگاداری ئەم کردەوە ناڕەوایانەن، بەڵام هیچ شتێک ناتوانێ لە بەردەوامیی تاوانەکان بیانوەستێنێ «ژیژەک لە پێناسەی ئایدیۆلۆژیدا دەڵێت، ئەگەرچی ئەوان دەزانن کە بەو کردەوانە کە ئەنجامی دەدەن بە شوێن جۆرێک لە وەهم و خەیاڵ پووچیدا دەڕۆن، بەڵام بەردەوام ئەو ڕەوتە دووپات دەکەنەوە» (Myers, 2004: 64).

پرسیارە سەرەکییەکانی ئەم وتارە بریتین لە:

میران ئەبراهام

١. پێناسەی ژیژەک بۆ چەمکی توندوتیژی چییە و بە چ شێوازێک جۆرەکانی ئەم چەمکە پۆلێن دەکات؟

٢. چۆن دەتوانین لە ڕێگەی بۆچوونەکانی ژیژەکەوە جۆرەکانی توندوتیژیی شاراوە و ئاشکرا لە هەردوو ڕۆمانی نیشتمانی سارا و بەندەر فەیلی پۆلێن بکەین؟

لەم وتارەدا بە پێی ڕێبازی وەسفی -شیکاری هەوڵ دراوە لە ڕێگەی بەراوردکردنی گێڕانەوەکانی میران ئەبراهام و بەختیار عەلی بە کەڵکوەرگرتن لە ڕوانگەی ژیژەک بۆ چەمکی توندوتیژی خوێندنەوەیەکی داهێنەرانە دەربارەی چەمکی توندوتیژی لە بەرانبەر چەوساندنەوە و پەراوێزخستنی کەمایەتییەکان ئاراستە بکرێت. هەر بەم مەبەستەش سەرەتا پێناسە و دەرکەوتەکانی توندوتیژی لە تێڕوانینییەکانی ژیژەکدا تاووتو دەکەین، پاشان لە دوو بەشی جیاوازدا لێکدانەوەیەکی وردبینانە بۆ ڕۆمانەکانی هەردوو نووسەری ناوبراو دەکرێت و جۆرەکانی توندوتیژی لە ناو هەردوو ڕۆمانەکەدا پۆلێن

دەکەین و لە کۆتاییشدا دەرەنجامی بابەتەکە ئاراستە دەکەین.

پێناسە و دەرکەوتنی جۆرەکانی توندوتیژی لە ڕوانگەی ژیژەکەوە

گۆڕانکارییەکانی میکانیزمی دەسەڵات، بە تایبەت لە ناوەڕاستی سەدەی بیستەمەوە و بەهێندگرتنی ڕەهەندە جیاوازەکانی توندوتیژی بیرمەندانی هاوچەرخی ناچار کرد کە لە بەراورد لەگەڵ گێڕانەوە کلاسیکییەکەدا پێداچوونەوەیەکی ڕادیکاڵ و جیددی بۆ ئەم چەمکە بکەن. ژیژەک (٥) لە کتێبی «توندوتیژی: دەنگدانەوەکانی شەش لایەن (٦)» بۆچوونەکانی خۆی لە ڕێگەی مێتۆدۆلۆژی هیگڵی و بە کەڵکوەرگرتن لە چەمکە ڕەوانکاوییەکانی لاکان دەخاتەڕوو (٧). خوێندنەوەی ژیژەک لێرەدا لە ژێر کاریگەری وتاری ڕەخنە لە توندوتیژی (واڵتەر بنیامین)دایە، بەو جیاوازییە کە ژیژەک پۆلێنبەندییەکی بنەڕەتی، فەلسەفی و گشتگیرتر لەبارەی توندوتیژیی دەخاتەڕوو. ئەو شەش جۆر توندوتیژی باس دەکات کە بریتین لە: توندوتیژیی کارا (ئاشکرا)، توندوتیژیی بەرکار، هێمایین و سیستمی (شاراوە) و لە کۆتاییدا خواوەندی و ئوستوورەیی (ناهێماییین). ژیژەک توندوتیژی بە شێوازێکی کارا پێناسە دەکات و پێی وایە کە هۆکاری توندوتیژیی کارا (٨) بە تەواوی ئاشکرایە، ئەمە لەکاتێکدایە کە توندوتیژیی بەرکار (٩) کە دەکەوێتە خانەی ڕەهەندی کارا بە شێوازێک شاراوەیە و خۆشی بە دوو دەستەی توندوتیژیی سیستمی (١٠) و توندوتیژیی هێماییین (١١) پۆلێن دەکرێت. ژیژەک توندوتیژیی بەرکار بە ڕەهەندێکی شاراوەی توندوتیژی ناوزەد دەکات کە لە سەرەتاوە هۆکاری سەرهەڵدانەکەی ئاشکرا نییە (Zizek, 2008 :1 - 2).

ژیژەک هاوکات لەگەڵ ڕووبەڕووبوونەوەی پاساوەکانی نەزمی جیهانی دەسەڵاتدار سەبارەت بە پرسی توندوتیژی، شێوە ڕادیکاڵ و شاراوەکانی توندوتیژی لە سیستمی سیاسی دەسەڵاتدار ئاشکرا دەکات. توندوتیژی بە بۆچوونی ئەو، چەمکێکە کە پێناسەیەکی تایبەت و دیاریکراوی نییە و هەڵگری جۆرێک لە ئاڵۆزی و جیاوازییە و هەر بە گوێرەی ئەم خەسڵەتەش دەکرێ لە چەندان لایەن و ڕەهەندی جیاوازەوە لێدوانی بۆ بکرێت، هەر بۆیەش بە ڕای ئەو بۆ تێگەیشتن لە واتاکانی ئەم چەمکە ناتوانین ڕاستەوخۆ توندوتیژی دەرک بکەین (Ibid). ئەم نووسینەی بەردەست زیاتر جەخت لە سەر ڕەهەندی فەلسەفی- سیاسی توندوتیژی دەکاتەوە.

پێشتر زۆربەی توێژەران جەختیان لە سەر لایەنە بەرهەست و ئاشکراکانی توندوتیژی کردووەتەوە، نەک لایەنە دەروونی و شاراوەکانی (Waddington, 2004: 149). ئەم توێژەرانە توندوتیژی بە جۆرێک زیان پێگەیاندنی جەستەیی ئاشکرا بۆ مرۆڤ، یان کەسانی دیکە دەزانن، بەڵام لای ژیژەک توندوتیژی تەنیا لە توندوتیژیی ئاشکرا و دیاردا کورت ناکرێتەوە، بەڵکوو بۆ ئەو توندوتیژی لە پاشخانی هەستی دژە توندوتیژی و لایەنگرانی نا بۆ توندوتیژی ئامادەیە. لە ڕوانگەی ژیژەکدا توندوتیژیی شاراوە زیاتر لە لایەنە ئاشکراکەی کاریگەری هەیە، ئەمەش وا دەکات ژیژەک پێناسەیەکی نوێ بۆ توندوتیژی بخاتە ڕوو لە بەستێنێکدا کە توندوتیژی نەک لە چوارچێوەی یاسادا، بەڵکوو لە پێوەندی ئەخلاقی و گۆشەنیگای جیاوازدا

لەبەرچاو بگرێت (Ibid: 4). ئەو لەم ڕووەوە بە کاریگەری وەرگرتن لە توندوتیژیی تیۆلۆژیی والتەر بنیامین بەم ئەنجامە دەگات.

بنیامین (١٢) بە نووسینی ڕیسالەی توندوتیژی (١٣) ڕەهەندێکی تر لە توندوتیژی دەردەخات کە ئەگەرچی ئاشکرا نییە، بەڵام زۆر گرنگ و کاریگەرە.

ئەم لایەنە ناهێمایینە لەو توندوتیژییەیە کە سەرنجی ژیژەک بۆ خۆی ڕادەکێشێ و دەبێتە هۆکاری خوێندنەوەیەکی ڕادیکاڵتر بۆ ئەم مژارە و لێرە بەدوا، چیدی توندوتیژی تەنیا لە فۆرمە دیار و بەرهەستەکاندا دەرناکەوێت، بەڵکوو توندوتیژی بۆ ژیژەک، تەنانەت لە هەر جۆرە دروشمێکی دژە توندوتیژیشدا دەتوانێ خۆی پیشان بدات.

بە ڕای ژیژەک توندوتیژیی کارا بەرچاوترین جۆری توندوتیژییە کە ئەم جۆرە بە ئاشکرا پێناسە دەکات و پێی وایە هۆکاری ئەم جۆرە توندوتیژییە تەواو دیارە و لەلایەن دامودەزگا سەرکوتکەرەکان کە بریتین لە ئەفسەر، یاسا، زیندان بە سەریاندا دادەسەپێ و بە ئاشکرا لە هەواڵەکاندا و لە سەر شەقامەکان بە شێوەی کوشتن، تاوان و تیرۆر و نائارامی مەدەنی دەبینرێت. ئەم جۆرە لە توندوتیژییە بە ئاشکرا ڕوودەدات و هیچ شتێکی بۆ شاردنەوە نییە .(Zizek, 2008: 20) توندوتیژیی شاراوە، یان بەرکار کە دەتوانین لەژێر ناوونیشانی توندوتیژیی کاراش بە ئەژماری بێنین. ئەم جۆرە توندوتیژییە، مێژووییە کە بە دوو جۆر دابەش کراوە. توندوتیژیی هێمایین و توندوتیژیی سیستماتیک. هێمایین، یان سیمبولیک کە زیاتر بە پاکتاوی نەژادی و ئاپارتاید دەبینرێت کە بە چوار جۆر دابەش دەکرێت کە بریتین لە پاساودەرانە (١٤)، سۆزدارانە (١٥)، ئەخلاقی (١٦) و زمانی (١٧). توندوتیژیی سیمبولیک، یان هێمایین شاراوەیە و بە شێوازێکی نەرم (١٨) دزە دەکاتە ناو پێوەندییە کۆمەڵایەتییەکان و ئامانج و مەبەستەکانی خۆی بە ئەنجام دەگەیەنێ. توندوتیژیی سیستمی لەلایەن سیستمگەلی بۆرژوازی و سەرمایەداری ڕوودەدات.

ئەوان لە ژێر دروشمی مرۆڤدۆستی و ڕێکخراوە خێرخوازییەکان دەبنە هۆکار بۆ چەوساندنەوە و فریودانی سوژە لە خۆی و ئەویدییەکان. ئەم جۆرە لە توندویژییە بە بڕوای ژیژەک کە لە وڵاتە لیبراڵەکاندا ڕوودەدات تووشی توندوتیژیی زمانەوانیش دەبێتەوە، چونکە یاسا لەم وڵاتانەدا دوو جۆر لە توندوتیژی لە ڕووی زمانەوانییەوە دیاری دەکات کە بریتین لە توندوتیژیی باش و خراپ. بە بڕوای ژیژەک پێویستە توندوتیژی بە شێوەیەک پێناسە بکرێت کە نەکرێ وەسفی چاکەی بۆ بەکار بێ، چونکە توندوتیژی ئەگەر بڕواتە ژێر ڕکێفی چاکەوە چیدی توندوتیژی نامێنێ. کەواتە کاتێک باس لە توندوتیژی دەکرێت دەبێ ئامانج توندوتیژییەک بێت کە پڕ بە پێستی خۆی بەکاربچێ و نەڕواتە ژێر ناوی چاکەوە.

ژیژەک دەیەوێ بیسەلمێنێ کە هۆکاری سەرەکی توندوتیژی لەلایەن ئەو کەسانەوە ڕوودەدات کە خۆیان وەک مرۆڤ دۆست پێناسە دەکەن و لە ژێر ناوونیشانی دژی توندوتیژی خۆ دەناسێنن (Ibid: 40). بە بۆچوونی ئەو توندوتیژیی سیستماتیکە کە دەبێتە هۆکاری توندوتیژی بەرکار و کارا. ژیژەک هەوڵ دەدات بڵێت لە هەر توندوتیژییەکدا هەر کەس، یان گرووپ و تاقمێک بیەوێ کولتوور و زمان و بەهاکانی خۆی بە سەر ئەوانیتردا بسەپێنێ

و وەک کولتووری سەردەست پێناسەی بکات، ئەوە دەچێتە خانەی توندوتیژییەوە.

بە بڕوای ئەو، کۆمەڵگە لیبراڵەکانی ڕۆژئاوا کە بە تەواوی خەریکی سەپاندنی فەرهەنگ و کولتوور و بیروباوەڕی خۆیانن بە سەر گەلانی تردا، سیاسەتی ترس لە ئەویدییەکان پەیڕەو دەکەن، بەمەش دەگلێنە بازنەی ئەو توندوتیژییەی کە ئەوان بە ڕواڵەت شەڕی بۆ دەکەن (Zizek, 2005)، کەواتە بەم جۆرە بیروبۆچوونانە توندوتیژی لە پاشخانی هەستی دژە توندوتیژی و لایەنگرانی نا بۆ توندوتیژییشدا هەیە و بەرهەم دێتەوە، ئەمە ئەو توندوتیژییە شاراوەیە کە ژیژەک ئیشی بۆ دەکات و لە سەری قسە دەکات.

سێیەم جۆری توندوتیژی کە تێیدا ژیژەک لە ژێر کاریگەریی (بنیامین)دا باسی دەکات ناهێماییینە (١٩) کە دوو ڕەهەندی خواوەندانە (٢٠) و ئوستوورەیی (٢١) لەخۆ دەگرێت. لەم دوو بەشەدا قوربانیکردن وەک ئامرازێکی توندوتیژی دەردەکەوێت کە لە پێناو بەناو بەختەوەری مرۆڤدا ئەنجام دەدرێت، هەروەها ئەم ڕەهەندانە لە بیروباوەڕە باوەکان سەرچاوە دەگرن، ئەوجا یان لەلایەن خوداوە قسە بکات، یان ئوستوورەکان. ئەم جۆرەش شاراوەیە کە هەڵبەت لە ئاکامدا دەبێتە هۆی توندوتیژیی ئاشکرایش، بە واتایەکی دیکە توندوتیژی شاراوە زەمینە بۆ هەموو جۆرە توندوتیژییەک خۆش دەکات.

لە کۆتایی ئەم بەشەدا ئەگەر بمانەوێ سەرچاوەکانی توندوتیژی وێنا بکەین، دەبێ لە دوو ڕەهەندەوە تاووتو بکرێت، یەکەم ڕەهەندی مێژوویی (٢٢)، دووەم ڕەهەندی سەروومێژوویی (٢٣). ڕەهەندی مێژوویی توندوتیژیی پێوەندی بە زۆر بابەتەوە هەیە کە لەو سۆنگەیەوە دەتوانین ئاماژە بە بابەتی ئابووری و ئایینی بکەین، کە هەر کامیان بە بڕوای ژیژەک دەچنە خانەی ئایدیۆلۆژییەوە و بە مەبەستێک بەکاریان دێنن و ئەویش شەڕ بۆ بەدەستهێنانی هێز و دەسەڵاتە، کە وەک بەشێکی دانەبڕاو لە ژیانی ڕۆژانەی مرۆڤ هەیە.

ڕەهەندی دووەم کە سەروومێژووییە و هابز بیریاری سەدەی حەڤدە لە کتێبی (لێڤیاتان)دا باسی لێوە کردووە، ئەو سەرچاوەی سەرەکی توندوتیژی بۆ سروشتی خراپی مرۆڤ دەگێڕێتەوە کە لای ئەو بوونەوەرێکی دەسەڵاتخواز و سەروەریخوازە کە بەردەوام بە دوای سەلماندنی ڕەگەزی باڵا و ڕەسەنی خۆیدا دەگەڕێت، ئەو لەم کتێبەدا سەرچاوەی سەرەکی سەروو مێژوویی توندوتیژی لە سروشتی مرۆڤدا دەبینێت، کە تەنیا تێپەڕاندن لە دۆخی سروشتی بەرەو دۆخی مەدەنیەت دەتوانێت تا ڕادەیەک کونترۆڵی بکات (Hobbes, 1969: 159). جێگای ئاماژەیە کە ژیژەک دژی ئەم بۆچوونەیە و لای ئەو سەرهەڵدانی مەدەنیەت (هەروەها سەرمایەداری) بە پێچەوانەی بیروباوەڕی هابز نەبووەتە هۆی وەستانی توندوتیژی، بەڵکوو زیاتر و بە شێوازێکی شاراوەتر پەرەیسەندووە.

غەریبەیەک لە نیشتماندا: نیشتمانی سارا

ڕۆمانی نیشتمانی سارا لە نووسینی میران ئەبراهام مێژووی جووەکانی کوردستان لە سەردەمی نوێ بە وردی دەگێڕێتەوە، مێژوویەکی پڕ لە چەوسانەوە و لێقەوماوی کە جووەکانی ئەو ناوچەیە لە ژێر گوشاری ئازار و ستەمی ئەویدییە گەورە و بچووکەکاندا ئەزموونیان کردووە و بوونەتە قوربانی توندوتیژییە جیاوازەکان لەو وڵاتەدا. نووسەر لەم گێڕانەوەیەدا باس

لە هەمـوو ئـەو زوڵـم و ناڕەوايانـە دەكات كـە لـە نـاو مێـژووی پـڕ چەرمەسـەرييەكاندا پەنگـی خواردووەتـەوە، باسـی مەينەتـی و ڕەشـبەختی گەلـی كـوردی پەيـڕەوی ئايينـی جوولەكـە دەكات كـە لـە وڵاتـی كوردسـتان لـە سـەردەمێكی مێژوويی تايبەتـدا هەسـتيان بـە ئاسـتەنگی و بارودۆخێكـی نەگريـس كـردووە لـەو وڵاتـەدا.

نووسـەر جگـە لـە ئامـاژە بـەو زوڵـم و ستەمەی كـە لەلايـەن ئەويـدی گـەورەوە ڕووی داوە، دەسـتی خسـتووەتە سـەر ئـەو زوڵـم و زۆرييـەی كـە كورديـش وەك نەتەوەيەكـی ژێـر دەسـتی ڕژێمـی ئـەو كاتـە بەشـداری هەبـووە. ئـەو بـە گێڕانـەوەی هەمـوو نەهامەتييـەكان بوێرانـە ئـەو تاوانانـەی كـوردی خسـتووەتە ڕوو كـە دژ بـە جـوولەكان ئەنجـام دراون.

هەرچەنـد نووسـەر لـە گێڕانـەوە و خستنەڕووی ئـەو ستەمانەی كـە كـورد دژ بـە جـوولەكان كردوونـی باكـی نييـە و ڕەخنـەی چيـدی ئاراسـتەی ئـەو كۆمەڵگەيـە دەكات، بـەڵام هـەر لـە سـەرەتای ڕۆمانـدا بـەم ڕستەيە ئـەو بەرپرسيارەتييە لێيـان دادەماڵـێ و ئەوانيـش بەجۆرێـك جياناكاتـەوە لـەو ستەمەی كـە لەلايـەن ئەويـدی گـەورەی ڕژێمـی سـەردەستی ئـەو سـەردەمە پێيـان گەيشـتووە. بـە يەكـەم ڕسـتەی چيـڕۆك خوێنـەر تێـدەگا كـە پانتايـی هێماييـن دەتوانـێ چ ڕۆڵێكـی گـەورە و كاريگەرييەكـی چيـدی لـە بـە توندوتيژكردنـی كـردار و ڕەوشـتی مرۆڤـدا بگێڕێـت، تەنانـەت ئەگـەر خـۆی قوربانـی و سـتەملێكراويش بێـت. «ئێمـەی مـرۆڤ هەمـوو كەرەسـتەی سروشـتی ئـەو جێگايەيـن كـە لێـی پـەروەردە ئەبيـن، منيـش جياواز نيـم لـە هەمـووان و كاريگـەری ئـەو ژينگـە و كۆمەڵگەيـەی تێيـدا ژيـاوم بەسـەرمەوەيە» (ئەبراهـام، ٢٠١٩: ١١). دواتـر لـە بەشـێكيتری چيرۆكەكـە ئـەم ڕسـتەيە دەبێتـە هەوێنـی سـەرەكی گێڕانەوەكـە «كتێبێـك بـۆ يادەوەرييـە شـەرمنەكان» ئـەم دوو ڕسـتە دژوازە لەلايەكـەوە هەڵگـری جۆرێكـن لـە ڕەخنـە و حەپەسـان لـە دۆخـی ڕووداوەكـەدا و هەميـش داماڵينـی جۆرێـك لـە بەرپرسـياريەتی لەو كەسـانەيە كە هاونيشـتمان و هاوزمانـی بـوون.

لێـرەدا جگـە لـەوە كـە تاوانەكانـی كـوردە موسـڵمانەكان دەرهـەق بـە كـوردە جووەكانمـان پيشـان دەدات، بـاس لـەو فاكتەرانـەش دەكات كـە دەبنـە هـۆكاری ڕوودانـی ئـەو كـردار و ڕەوشـتە نامرۆڤانەيـە لـە هەمبـەر ئەوانـدا.

هـەر بـەو مەبەسـتە ئامـاژە بـە فاكتەرێكـی گرنگ دەكات كـە بوونـی ئايديۆلـۆژی ئيسـلامييە كـە بووەتـە هـۆكاری جۆرەكانـی توندوتيـژی، ئەمـەش پەروەردەيەكـی سـەقەت و نەرێنـی دژە مرۆڤـی لـێ دەكەوێتـەوە كـە دەبێتـە لەمپەرێك بـۆ پێكەوەژيان و ئاشـتەوايی گـەلان. مرۆڤـی كورديـش لـە وەهـا كۆمەڵگەيەكـدا كـە بـە ئايديۆلـۆژی ئيسلامييەكان و عەرەبـی شـۆڤينی تەنـراوە، لەژێـر ئـەو نـاو و ئايينـەدا ئـەو ستەمانەيان دەرهـەق بـە جـوولەكان كردووە. نووسـەر لە زۆر بەشـی ڕۆماندا ئاماژە بەو مـژارە دەكات كـە «عەرەبـی شـۆڤينيست عەقڵـی كوردەكانيـان تێكدابـوو، خـۆ ناتوانيـن ئينـكاری لـەوە بكەيـن كـە زۆرينـەی كـورد هەڵگـری هەمـان بيروبـاوەڕی ئـەو عەرەبانـەن» (هەمـان:٦٠). كەواتـە نووسـەر ئـەو جـۆرە ڕوانينـە بەرتەسـكە كـە لـەلای كـوردە موسـڵمانەكانەوە دروسـت بووبـوو بـۆ ئايديۆلـۆژی ناسيوناليسـتی عەرەبـی دەگێڕێتـەوە، كـە بـە نـاوی ئيسـلام و پەرەپێدانـی ئايينـی ئيسـلامەوە خەريكـی بڵاوكردنـەوەی ئايديۆلـۆژی ئيسـلام و زمانـی عەرەبيـن لـە پێنـاوی بەرفراوانكردنـی نيشـتمانی عەرەبيـدا.

ژیژەک لەسەر ئەو باوەڕەیە کە لە هەموو شتێکدا ئایدیۆلۆژی بوونی هەیە، تەنانەت لە وەدیهاتنی توندوتیژی لەلایەن توندڕۆ ئایینی و تێرۆریستەکانیشەوە ئایدیۆلۆژییەکی تایبەت دەبینێ. بەڕای ئەو ڕاستییەکەی توندوتیژیی سیستماتیک هۆکاری هەر جۆرە توندوتیژییەکی دیکەیە و کەسێک کە تووشی تاوانی گەورە و جینایەت دەبێت سوژەی هەمان ئایدیۆلۆژییە (Zizek, 2008: 7)، ئەمەش گەورەترین هەڵەی مێژوویی بووە کە بۆ کورد و بەناوی کوردەوە تۆمار کراوە.

پەراوێزەکان:

1 -the big others.
2 -violence.
3 -capitalism.
4 -monopoly.
5 -Slavoj Zizek.
6 -Violence: Six Sideway Reflections.

٧- ژیژەک ئاماژە بەوە دەکات کە ئەگەرچی چەند جار تێکۆشاوە کە لە هەندێک لایەنەوە ڕەخنە لە فەلسەفەی هیگڵ بگرێت، بەڵام خۆی بە هیگڵییەکی ڕادیکاڵ دەزانێت (Zizek, 2004: 63). لەلایەکی دیکەوە لاکان بە ڕای ئەو لە ڕێگەی دیالکتیکی هیگڵەوە دەناسرێت و ئەمە هەر لە سەردێڕی تێزی دوکتۆراکەی کە لە ژێر ڕێنوێنی میلەردا نووسیویەتی دەردەکەوێت.

8 -subjective violence.
9 -objective violence.
10 -systematic violence.
11 -symbolic violence.
12 -Walter Benjamin.
13 -toward the critique of violence.
14 -justification.
15 -emotional.
16 -moral.
17 -linguistic.
18 -soft.
19 -non -symbolic violence.
20 -divine violence.
21 -mythological violence.
22 -history.
23 -trans history.